

Visietekst

Plaats van de verpleegkundig diabeteseducator in de zorg voor diabetespatiënten

Werkgroep diabetesverpleegkundigen NVKVV

15 januari 2018

Samenvatting: Een verpleegkundig diabeteseducator maakt deel uit van het multidisciplinair team rond een diabetespatiënt. Verder maken ook de huisarts, diabetesspecialist, diëtist(-diabeteseducator), podoloog(-diabeteseducator) en kinesist deel uit van dit team. Een verpleegkundig diabeteseducator is omwille van zijn/haar vooropleiding sterk in het inschatten en analyseren van situaties, het opstellen van verpleegdiagnoses, gevolgd door het opstellen van een zorgplan waarna zorg verleend wordt welke regelmatig wordt bijgesteld. De verpleegkundig diabeteseducator is goed geplaatst om educaties te verlenen welke gericht zijn op het bevorderen van het zelfmanagement (bv. algemene info over de ziekte, aanleren van glycemiekening, toedienen insuline en wat te doen bij ziekte) van de patiënt en zijn omgeving en dit zowel in de eerste als de tweede lijn. Daar waar de patiënt en/of mantelzorger niet in staat zijn tot zelfzorg, neemt hij/zij de diabeteszorg over. Verder neemt hij/zij deel aan multidisciplinair overleg. Tenslotte ondersteunt hij/zij ook andere zorg- en hulpverleners in de zorg voor een diabetespatiënt. Een verpleegkundig diabeteseducator kan samengevat vijf rollen opnemen: expert, educator, consulent, innovator en ondernemer.

INHOUD

1. SITUERING.....	3
Incidentie	3
Multidisciplinair aanpak.....	3
Europa.....	4
Taken.....	4
2. Verpleegkundig diabeteseducator lid van een multidisciplinAIR TEAM	6
Ondersteunen zelfmanagement, instaan voor dagelijkse zorg en educatie	6
Verschillende settings en doelgroepen	7
3. Het belang van verpleegkundige diabeteseducatoren.....	9
Opleiding & taken	10
Specifieke kenmerken van verpleegkundige diabeteseducatoren.....	10
Vijf rollen van een verpleegkundig educator.....	12
Referentielijst.....	16

1. SITUERING

Samenvatting: De diabetesepidemie zal nagenoeg wereldwijd steeds meer mensen treffen. Aangezien diabetes een complexe aandoening is, vraagt dit een multidisciplinaire aanpak waarbij o.a. een huisarts, een verpleegkundige, een diëtist, een endocrinoloog, podoloog en kinesist bij betrokken is. In België gebruikt men de term verpleegkundig diabeteseducator naar analogie met de diëtist-diabeteseducator, podoloog-diabeteseducator, vroedvrouw-diabeteseducator en kinesist-diabeteseducator. De verpleegkundig diabeteseducator heeft een uitgebreid takenpakket – zoals het opvolgen van parameters, het aanleren van technieken en het leren interpreteren van waarden en educatie -, waarbij de Werkgroep Diabetesverpleegkundigen NVKVV de lijst van Eijkelberg e.a. (2003) aanvult.

INCIDENTIE

De IDF Atlas (2014) schat dat 328 miljoen volwassenen wereldwijd aan diabetes lijden en dat dit aantal nog zal toenemen tot 600 miljoen patiënten tegen 2035. In Europa komt het aantal diabetespatiënten op 56,3 miljoen en tegen 2035 zal hun aantal verder oplopen tot 70 miljoen. In België lijdt 6,5% van de volwassen bevolking aan diabetes. Geschat wordt dat in België 603 520 patiënten tegen 2035 getroffen zullen worden door diabetes¹.

MULTIDISCIPLINAIR AANPAK

Diabetes is een complexe aandoening. In het kader van een adequate diabeteszorg, is het noodzakelijk om verschillende gezondheidswerkers uit verschillende disciplines en settings te betrekken bij de zorg². Leden van het multidisciplinaire team zijn een huisarts, een diëtist, een verpleegkundige, een podoloog, een endocrinoloog, een kinesist en een oftalmoloog^{2,3}. Daarnaast kan ook een vaatchirurg, dermatoloog, cardioloog en psycholoog nodig zijn. De prioritaire doelstelling van dit team is het voorzien in continue en effectieve diabeteszorg afgestemd op maat van de noden en behoeften van de patiënt. Het is belangrijk dat de teamleden de gedeelde basisrollen en verantwoordelijkheden onderkennen. Daarbij heeft elk lid van het multidisciplinaire team zijn eigen waardevolle bijdrage aan de diabeteszorg³.

EUROPA

In de Europese Unie maakt een gespecialiseerde diabetesverpleegkundige deel uit van het multidisciplinair team rond diabetespatiënten. De term die voor deze gespecialiseerde verpleegkundige gebruikt wordt, kan verschillen. In sommige landen, zoals België, spreekt men van een verpleegkundig diabeteseducator, in lijn met de benaming van de diabeteseducatoren uit andere disciplines. Het postgraduaat diabeteseducator kan naast verpleegkundigen, ook gevolgd worden door vroedvrouwen, diëtisten, podologen en kinesisten. Hoewel hun vooropleiding verschilt, volgen ze allen dezelfde opleiding tot diabeteseducator. Men spreekt dan van respectievelijk verpleegkundig diabeteseducator, vroedvrouw-diabeteseducator, diëtist-diabeteseducator, podoloog-diabeteseducator en kinesist-diabeteseducator.

In andere landen, bv. Nederland, wordt de term 'diabetesverpleegkundige' gebruikt en in nog andere landen, zoals in Ierland, 'verpleegkundig diabetespecialist'. Toch nemen ze allemaal quasi dezelfde rol op in heel Europa met eventueel wat nationale accenten en verschillen. In landen zoals Nederland en Zweden, bijvoorbeeld, mogen de verpleegkundig diabeteseducatoren ook voorschrijven in het kader van de diabeteszorg. In Zweden en Nederland werken de verpleegkundig diabeteseducatoren meer in de eerstelijnsgezondheidszorg. In andere landen zoals Ierland werken ze voornamelijk in de tweede lijn². Al kan de opleiding verschillen tussen Europese landen. In landen waar gesproken wordt van een verpleegkundig diabetespecialist hebben deze verpleegkundigen een bijkomende masteropleiding.

TAKEN

Eijkelberg e.a. (2003) definieerden reeds duidelijk de taken van een verpleegkundig diabeteseducator. Een overzicht is te vinden in tabel 1 hieronder⁵:

Patiëntenzorg	
Anamnese	Opstellen van verpleegdiagnoses, gebruik geneesmiddelen, materiaalproblemen en psychosociale problemen
Fysiek onderzoek	Bloeddruk, gewicht, inspectie injectieplaatsen, benen en voeten
Labonderzoeken	Bloedglucose en HbA1c
Advies, instructie en educatie	<ul style="list-style-type: none"> • Diabetes mellitus, behandeling en nevenwerkingen • Orale medicatie en toedienen van insuline • Aanpassing van de insulinedosis binnen grenzen

	<ul style="list-style-type: none"> • Techniek van de glycemie­meting, insulinepomp, insulinepomp en glucagon • Zelfzorg, zelfcontrole en zelfregulatie • Counselen patiënt en mantelzorger
Andere disciplines	Contact, overleg met de huisarts en specialist en verwijzen zo nodig
Administratief werk	Het registreren van de patiënten hun ervaringen en resultaten in het verpleegdossier. En daarnaast ook het informeren van de huisarts en de diabetesspecialist
Evaluatie	Evalueren van het zorgplan en de zorg verder laten aansluiten op de wensen van de patiënt. Controleren van afspraken zoals opgenomen in het protocol
Andere taken	
Coördinatie patiëntenzorg	<ul style="list-style-type: none"> • Kijken voorbij de organisatie, coördinatie en zorgcontinuïteit. • Het maken van werkafspraken • Participatie in multidisciplinaire teams en multidisciplinair overleg
Counselor	<ul style="list-style-type: none"> • (telefonische) consultatie voor patiënten en hulpverleners • Signaleren van tekortkomingen in de zorg en implicaties voor training binnen organisaties • Signaleren van tekortkomingen in de zorg en implicaties voor de patiëntinformatie
Professionalisme	<ul style="list-style-type: none"> • Voorzien in klinische lessen en trainingen van collega's • Opstellen en geven van educatieprogramma's individueel en in groep • Ondersteunen van de eigen expertise en netwerk opbouwen met andere verpleegkundigen

 Tabel 1: beschrijving taken verpleegkundigen volgens een multidisciplinair protocol⁵.

De Werkgroep diabetesverpleegkundigen NVKVV vindt deze tabel een goede basis. Maar men ziet nog bijkomende onderzoeken die een verpleegkundig diabeteseducator uitvoert zoals een oogonderzoek – via Amsler-test –, het opvolgen van de glycemie door continue glucosemeting en het aanleren van de techniek en het detecteren van psychosociale problemen. Verder leert een verpleegkundig diabeteseducator ook het toedienen van incretinemimetica aan patiënten en/of hun omgeving aan. Tenslotte behoort ook permanente bijscholing tot de opdracht van een verpleegkundig diabeteseducator om zijn/haar kennis up-to-date te houden.

2. VERPLEEGKUNDIG DIABETES EDUCATOR LID VAN EEN MULTIDISCIPLINAIR TEAM

Samengevat: Diabetes wordt best multidisciplinair opgevolgd. Een verpleegkundig diabeteseducator is omwille van zijn/haar vooropleiding sterk in het inschatten en analyseren van situaties, het opstellen van verpleegdiagnoses, gevolgd door het opstellen van een zorgplan waarna zorg verleend wordt welke regelmatig wordt bijgesteld. De verpleegkundig diabeteseducator is goed geplaatst om educaties te verlenen welke gericht zijn op het bevorderen van het zelfmanagement (bv. algemene info over de ziekte, aanleren van glycemiemeting, toedienen insuline en wat te doen bij ziekte) van de patiënt en zijn omgeving en dit zowel in de eerste als de tweede lijn. De vijf rollen van de verpleegkundig diabeteseducator komen aan bod: expert, educator, consulent, innovator en ondernemer.

Om diabetes optimaal aan te pakken, wordt de patiënt best door een multidisciplinair team begeleid. Het multidisciplinair diabetesteam speelt een belangrijke rol in het behandelen van diabetes en de preventie van (dure) complicaties³. Uit internationale literatuur blijkt dat een multidisciplinair team vaak bestaat uit een diabetoloog, verpleegkundig diabeteseducator uit zowel de eerste als de tweede lijn, diëtist (-diabeteseducator), podoloog en oftalmoloog³. Daarnaast kan ook een vaatchirurg, tabacoloog, orthopedisch chirurg, cardioloog ... deel uitmaken van het multidisciplinair team.

ONDERSTEUNEN ZELFMANAGEMENT, INSTAAN VOOR DAGELIJKSE ZORG EN EDUCATIE

De verpleegkundig diabeteseducator maakt deel uit van dit multidisciplinair team en speelt een centrale rol in de zorg voor en het begeleiden van patiënten en hun families tijdens het ziekteverloop³. Ze ondersteunt het zelfmanagement van diabetespatiënten en hun families^{3,6,7}. Een verpleegkundige

maakt dit zich eigen tijdens de opleiding verpleegkunde. Wanneer zelfmanagement niet mogelijk is voor een diabetespatiënt kan een verpleegkundige instaan voor de dagdagelijkse zorg in overleg met andere zorgverstrekkers. Wanneer de zorg aangeleerd wordt aan een mantelzorgster zal de verpleegkundig diabeteseducator de kwaliteit van de aangeleerde zorg opvolgen. De verpleegkundig diabeteseducator verleent educatie op maat van de patiënt en komt zo tegemoet aan de fysieke, sociale en spirituele noden. Zij is daarnaast de tussenpersoon tussen de patiënt en de andere zorgverleners^{3,6}. In het kader van het aanleren van een verpleegkundige handeling aan de mantelzorgster van een diabetespatiënt verwijst de Werkgroep Diabetesverpleegkundigen NVKVV hiervoor ook naar het mantelzorgattest dat in 2015 werd opgesteld door de juridische adviesgroep NVKVV.

VERSCHILLENDE SETTINGS EN DOELGROEPEN

De verpleegkundig diabeteseducator werkt zowel in eerste als tweede lijn of een combinatie van beiden. De Werkgroep Diabetesverpleegkundigen NVKVV ziet bijkomend ook een rol voor de verpleegkundig diabeteseducator in de derde lijn. Zijn/haar rol bestaat internationaal al meer dan 50 jaar. Sinds lange tijd wordt de verpleegkundig diabeteseducator gezien als hoogopgeleide gezondheidswerker in de diabeteszorg waarbij zijn/haar veelzijdige rol belangrijke professionele kwalificaties vereist⁵. De basis hiervan is reeds in de vooropleiding tot verpleegkundige opgenomen. Deze visie wordt nog steeds ondersteund door recente auteurs die aangeven dat de rol van de verpleegkundig diabeteseducator educatie, klinische expertise, management en liaisonfunctie met andere leden van het multidisciplinair team zoals de artsen, de podoloog, diëtist en psycholoog omvat⁵.

De rollen en de verantwoordelijkheden van de verpleegkundig diabeteseducator evolueren continu, waardoor heel wat uitdagingen ontstaan⁸. Van land tot land kunnen er lichte verschillen zijn in de invulling van de job van een verpleegkundig diabeteseducator. Welke verschillende rollen de verpleegkundig diabeteseducator zelf kan vervullen in samenspraak met anderen, staan beschreven in een Engelstalige studie. Deze rollen zijn educeren, interpreteren, monitoren, moduleren en verwijzen. In een Zweedse studie wordt een gespecialiseerde diabetesverpleegkundige beschreven als een expert, verzorger, uitvoerder, leider en rolmodel. Een rol is de som van normen die gerelateerd zijn aan een specifieke taak of positie⁷. In de UK ziet men de gespecialiseerde verpleegkundige diabetes als een hoogopgeleide gezondheidswerker in de diabeteszorg die in staat

is te leiden, motiveren, counselen, educeren, coördineren en die de zorg voor diabetespatiënten helpt te managen³.

Hij/zij kan zowel met volwassen diabetespatiënten werken als met kinderen. Vaak is de verpleegkundig diabeteseducator het eerste aanspreekpunt van patiënten. Een belangrijke competentie van de verpleegkundig diabeteseducator bestaat er in om diabetespatiënten tijdig door te verwijzen naar andere disciplines voor verdere en meer gespecialiseerde opvolging. De verpleegkundig diabeteseducator of zijn/haar collega verpleegkundigen zijn steeds 24/7 bereikbaar voor de patiënten wanneer hij/zij vragen heeft. Een collega verpleegkundige zal steeds contact opnemen met een verpleegkundig diabeteseducator indien hij/zij zelf het antwoord schuldig moet blijven.

De verpleegkundig diabeteseducator geeft hoofdzakelijk educatie aan patiënten, hun omgeving en teamleden. Oudere en meer ervaren gespecialiseerde verpleegkundigen diabetes zullen ook nog andere taken zoals audit, onderzoek en het ontwikkelen van richtlijnen op zich nemen⁶. Een verpleegkundig diabeteseducator kan de patiënten op verschillende wijzen bereiken, zoals in ziekenhuizen maar ook door hen in hun eigen huis te bezoeken, of door even telefonisch te checken bij de patiënt³.

Gespecialiseerde diabetesteams voor volwassenen en kinderen in 2de lijn, met betrokkenheid van een verpleegkundig diabeteseducator geven directe patiëntenzorg aan diabetespatiënten met complexe noden. Deze noden kunnen niet ingevuld worden door een dagelijks zorgteam. Enkele voorbeelden zijn⁶:

- Patiënten met een nieuwe diagnose van diabetes type 1 (in België vergelijkbaar met de diabetesconventie).
- Patiënten met diabetes type 1 (voor het tellen van koolhydraten en/of het gebruik van insulinepomp of continue bloedglucosemonitoring (in België vergelijkbaar met de(pomp)conventie).
- Kinderen en jonge mensen met diabetes (in België vergelijkbaar met de kinderconventie).
- Zwangere vrouwen en vrouwen die zwanger willen worden (in België vergelijkbaar met de diabetesconventie).

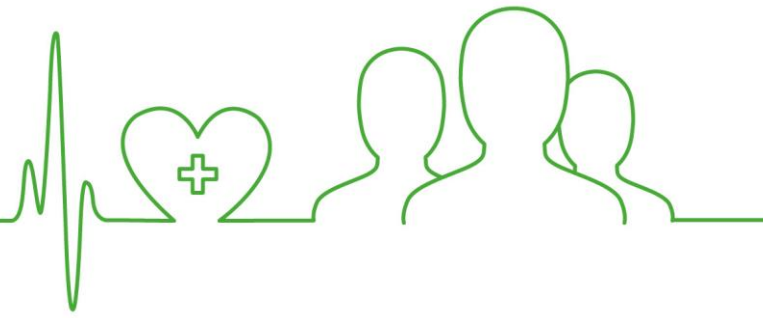

- Jonge mensen met een niet-getypeerde vorm van diabetes (in België vergelijkbaar met de diabetesconventie).
- Patiënten met voetproblemen en neuropathische pijn (in België vergelijkbaar met de voetconventie).
- Patiënten met een vergevorderde nieraandoening of retinopathie die een actieve opvolging en complexe monitoring nodig maakt (in België vergelijkbaar met de diabetesconventie).
- Patiënten met een hoog risico op complicaties die niet gecontroleerd kunnen worden in de eerste lijn. (in België vergelijkbaar met de diabetesconventie).
- Patiënten met acute complicaties zoals diabetische ketoacidose, lactaatacidose en hyperosmolaire hyperglycemie. (in België vergelijkbaar met de diabetesconventie).
- Type 2 diabetespatiënten met complexe insuliner therapie.

3. HET BELANG VAN VERPLEEGKUNDIGE DIABETES-EDUCATOREN

Samenvatting: Reeds tijdens de opleiding tot verpleegkundige leert een verpleegkundig diabeteseducator een sterke basis in het opsporen en herkennen van symptomen op fysiek, psychisch en sociaal vlak. Na fysiek onderzoek en observaties stelt een verpleegkundige verpleegdiagnoses en verpleegplannen op. Hij/zij is in staat symptomen te linken aan eventuele pathologieën, vroegtijdig complicaties op te sporen en tijdig door te verwijzen. Ook tijdens de basisopleiding leert een verpleegkundig diabeteseducator medicatie toe te dienen in al zijn vormen en krijgt hij/zij informatie over interacties en nevenwerkingen. De eerste Associatie van Diabetes Verpleegkundigen schreef reeds in 2004 de kenmerken van een verpleegkundig diabeteseducator neer. Er wordt een opsplitsing gemaakt tussen patiënt- en professiegebonden taken. Tenslotte worden aan de hand van het CanMeds model de vijf rollen van een verpleegkundig diabeteseducator beschreven.

In de diabeteszorg kan de verpleegkundig diabeteseducator een prominente plaats innemen¹¹. In wat hierna volgt, worden de specifieke rollen en taken van de verpleegkundig diabeteseducator besproken. Een verpleegkundig diabeteseducator heeft een specifieke deskundigheid om mee kwalitatief goede diabeteszorg te leveren. Om deze zorg te kunnen waarborgen, is het noodzakelijk dat functie-eisen omschreven worden. Dit om duidelijk te stellen welke taken, welke deskundigheid en welke meerwaarde van een verpleegkundig diabeteseducator mag verwacht worden¹¹.

OPLEIDING & TAKEN

In de basisopleiding krijgt een verpleegkundige een sterke basis in het opsporen en herkennen van symptomen op fysiek, psychisch en sociaal vlak. Na fysiek onderzoek (zoals bv. het nemen van de bloeddruk, oogtest of voetonderzoek) en observeren formuleert een verpleegkundige verpleegdiagnoses. De zorgbehoefte van de patiënt wordt zo in kaart gebracht. Een verpleegkundigen kan een situatie goed inschatten⁹. Een verpleegkundig diabeteseducator kan hierdoor de glycemische waarden goed interpreteren en linken aan eventuele andere pathologieën. Daarnaast kan hij/zij ook mogelijke complicaties vroegtijdig opsporen, bv cardiovasculair problemen, hypoglycemie en oogaandoeningen doordat dit reeds vanuit de basisopleiding aangeleerd wordt. Waarna zij tijdig kan doorverwijzen naar een arts.

Tijdens de opleiding tot verpleegkundige leren ze ook om individuele verpleegplannen op te stellen op maat van de patiënt⁹. Op regelmatige basis evalueert een verpleegkundige het zorgproces en stuurt bij waar nodig. De verpleegkundig diabeteseducator is goed geplaatst om de patiënt aan te leren wat hij/zij moet doen ingeval van ziekte. Hij/zij leert ook nauwkeurig een situatie van een patiënt op te volgen doorheen het zorgproces⁹. Wanneer bijvoorbeeld voetletsels worden gedetecteerd, kan de verpleegkundig diabeteseducator deze opvolgen en verzorgen. Daar waar nodig zal er hulp gevraagd worden aan een gespecialiseerde wondzorgverpleegkundige. Hij/zij adviseert de patiënt en zijn omgeving. Tenslotte wordt in de opleiding aangeleerd hoe een verpleegkundige gezondheidsvoorlichting en opvoeding geeft¹⁰ bv. over seksualiteit, gezonde voeding en beweging.

Ook leren zij tijdens de basisopleiding medicatie toe te dienen in al zijn vormen en krijgen ze informatie over bv. de interacties en nevenwerkingen van geneesmiddelen, zoals bv. lipodystrofie. Hierdoor kunnen ze tijdig ingrijpen wanneer problemen worden vastgesteld.

SPECIFIEKE KENMERKEN VAN VERPLEEGKUNDIGE DIABETESEDUCATOREN

Hierna worden de kenmerken van een verpleegkundig diabeteseducator opgesomd zoals beschreven door de Eerste Associatie van Diabetes Verpleegkundigen in 2004¹¹

- Zorgvrager gebonden taken
 - Verkent de zorgvraag

- Stelt verpleegdiagnoses en verpleegproblemen op waarbij de verpleegkundig diabeteseducator continu en methodisch gegevens verzamelt, analyseert en interpreteert.
- Formuleert het beoogde resultaat van verpleegkundige diabeteszorg waarbij haalbare en meetbare resultaten op korte en lange termijn worden vastgesteld.
- Voert de behandeling en diabeteszorg uit: een verpleegkundig diabeteseducator verleent zorg in verschillende situaties: intramuraal, extramuraal en in acute hulp situaties. Veel interventies hebben overeenkomsten, andere zijn gericht op een specifieke situatie. Hij/zij kent de eigen competenties en verricht ook interventies die te maken hebben met deskundigheid van andere disciplines en in overleg daarmee worden uitgevoerd.
- Geeft methodisch voorlichting en zorgt voor preventie. De begeleiding door een verpleegkundig diabeteseducator is in belangrijke mate gericht op het bevorderen van zelfregulatie en zelfmanagement. Er wordt voldoende kennis aangereikt aan de patiënt en de naaste omgeving. De verpleegkundig educator zorgt ervoor dat de patiënt en zijn omgeving over voldoende kennis en vaardigheden beschikken om zelf bloedglucosecontroles uit te voeren en te interpreteren, en een balans te vinden tussen voeding, medicatie en inspanning.
- Coördineert de behandeling en diabeteszorg binnen een multidisciplinair team. Hij/zij zorgt voor de continuïteit van de diabeteszorg.
- Evalueert de diabeteszorg op het vergelijken van het beoogde en gerealiseerde resultaat. Het gaat dan over de efficiëntie en effectiviteit van de aanpak van de verpleegkundige zorg en interventies, die in samenwerking met andere disciplines gekozen zijn en om de tevredenheid van de zorgvrager over de organisatie van zorg.
- Professiegebonden taken
 - Ontwikkelt deskundigheid in eigen beroepsmatig handelen: naast de eigen ontplooiing als professioneel beroepsbeoefenaar, levert hij/zij een bijdrage aan kwaliteit van de zorgverlening en de professionalisering van het verpleegkundig beroep en in het bijzonder dat van de verpleegkundig diabeteseducator.
 - Bevordert deskundigheid in beroepsmatig handelen van collegae: de verpleegkundig diabeteseducator werkt actief mee aan het uitwisselen en verspreiden van kennis en vaardigheden met betrekking tot diabeteszorg, zodat de

deskundigheid van de beroepsgroep en van andere hulp- en zorgverleners op het gebied van diabeteszorg wordt bevorderd.

- Ontwikkelt (mee) richtlijnen en protocollen: de verpleegkundig diabeteseducator heeft mee als opgave behandelmethoden overdraagbaar te maken zodat anderen dan de verpleegkundig diabeteseducator diabeteszorg verlenen in overeenstemming met de standaard.
- Borgt en bevordert kwaliteit van diabeteszorg
- Professionaliseert de beroepsuitoefening als verpleegkundig diabeteseducator

VIJF ROLLEN VAN EEN VERPLEEGKUNDIG EDUCATOR

Naar analogie met V&VN Diabeteszorg – het toenmalige Beroepsorganisatie voor diabeteszorgverleners EAVD – kiest de Werkgroep diabetesverpleegkundigen van NVKVV voor het CanMeds-model die de verschillende rollen hanteert die een verpleegkundig diabeteseducator vervult^{12,12}.

ROL 1: DE EXPERT

Kernactiviteit: het kunnen integreren, het hebben van overzichten, het kunnen toepassen van medicatie en hulpmiddelen ten aanzien van de persoon met diabetes mellitus. Preventie van complicaties is hier onlosmakelijk mee verbonden.

Activiteiten: De verpleegkundig diabeteseducator heeft specifieke kennis van factoren die de bloedglucosewaarden beïnvloeden, zoals voeding, beweging en stress. Hij/zij benut de kennis van orale bloedglucoseverlagende therapie en insulinetherapie om zo tot een goede glucoseregulatie te komen. Hij/zij kan medicatie volgens protocol aanpassen. De verpleegkundig diabeteseducator kan zelfstandig de insuline dosis aanpassen en maakt hierbij gebruik van de juiste bloedglucosemeet- en testinstrumenten en insulinetoedieningssystemen.

De verpleegkundig diabeteseducator zal zijn/haar vaardigheden gebruiken ter preventie, het signaleren en het behandelen van acute en lange termijncomplicaties. Hij/zij kan vasculaire schade herkennen zoals een TIA en beroerte, angina pectoris, myocardinfarct en perifere neuropathie.

De verpleegkundig diabeteseducator heeft kennis van het lipidenprofiel, bloeddrukstoornissen en de behandeling hiervan. Hij/zij kan een goede voetscreening uitvoeren en is op de hoogte van de juiste wondzorgtechnieken.

De verpleegkundig diabeteseducator is in staat andere disciplines te consulteren voor verdere behandeling.

ROL 2: DE EDUCATOR

Kernactiviteit: effectief overdragen van kennis en vaardigheden de zelfzorg van de persoon met diabetes te bevorderen.

Activiteiten: De verpleegkundig diabeteseducator geeft op een methodische wijze zelfstandig educatie aan mensen van alle leeftijden en met verschillende sociaal-culturele achtergronden, met diabetes mellitus type 1 of 2 en dit individueel of in groep. Hierbij integreert hij/zij kennis, vaardigheden en eigen ervaringen met als doel de persoon met diabetes te helpen een zo normaal mogelijk leven te leiden, met zijn beperkingen, angsten en onzekerheden. Hierbij staat de zelfzorg voorop.

De verpleegkundig diabeteseducator draagt er zorg voor dat de persoon met diabetes en/of diens naaste omgeving over voldoende kennis en vaardigheden beschikt om zelf bloedglucosecontroles uit te voeren, de waarden te interpreteren en zo een balans te vinden in levensstijl, behandeling en andere factoren, die de bloedglucose waarden beïnvloeden. Hij/zij vervult hierbij een belangrijke rol als coach en begeleider.

ROL 3: DE CONSULENT

Kernactiviteit: Het correct kunnen interpreteren van een consultvraag. Deze vaardig adviseren met richtlijnen, protocollen en deskundigheidsbevorderingen om tot succesvolle interventies te komen overeenkomstig de uitvoering van de te nemen stappen.

Activiteiten: De verpleegkundig diabeteseducator geeft onderwijs zoals klinische lessen en bijscholing aan verpleegkundigen en andere professionele hulpverleners, praktijkondersteuners en artsen. Hij/zij verleent vanuit zijn/haar eigen expertise consult aan verpleegkundigen, andere professionele hulpverleners, praktijkondersteuners en artsen. De verpleegkundig diabeteseducator levert een actieve bijdrage binnen het netwerk van een multidisciplinair diabetesteam en is in staat andere beroeps-gerelateerde netwerken te onderhouden.

ROL 4: DE INNOVATOR

Kernactiviteit: Effectief kunnen integreren en toepassen van nieuwe ontwikkelingen binnen de beroepssituatie.

Activiteiten: De verpleegkundig diabeteseducator kan vanuit zijn/haar inhoudelijke deskundigheid en ervaring een bijdrage leveren aan het ontwikkelen, bijstellen, implementeren en uitvoeren van zorgmodellen en protocollen volgens geldende kwaliteitsnormen en richtlijnen. Hij/zij kan preventieve interventies uitvoeren.

ROL 5: DE ONDERNEMER

Kernactiviteit: beroepswerkzaamheden organiseren binnen de tijd en de context waarin het handelen wordt gevraagd.

Activiteiten: De verpleegkundig diabeteseducator organiseert de consulten met de patiënten. Daarnaast is hij/zij verantwoordelijk voor een adequate verslaggeving en cijfermatige verantwoording naar de juiste instanties. De verpleegkundig diabeteseducator werkt in een multidisciplinair verband samen met de behandelende arts, de diëtiste en vele anderen die betrokken zijn bij de zorg aan mensen met diabetes.

Verder coördineert hij/zij de volledige zorg rondom de persoon met diabetes. Een verpleegkundig diabeteseducator staat in voor transparantie en evaluatie van de zorg. Naast deze basisactiviteiten zijn er een aantal verpleegkundig diabeteseducatoren die zich gespecialiseerd hebben in kinderen en pubers met diabetes, in insulinepomptherapie, zwangerschapsdiabetes, diabetes en zwangerschap en diabeteszorg in de eerste lijn.

Namens de leden van de Werkgroep diabetesverpleegkundigen NVKVV:

- Marleen De Pover – diabeteseducator, organisator Diabetessymposium, DiaMar Consulent diabetes care, docent HoGent en voorzitter Werkgroep Diabetesverpleegkundigen NVKVV vzw
- Eefje Van Nuland – verpleegkundig stafmedewerker – Wit-Gele Kruis van Vlaanderen
- Diego Backaert – verpleegkundig diabeteseducator, zaakvoeder Amenthu bvba, verpleegkundig wondzorgspecialist, lid Raad van Bestuur NVKVV vzw
- Frederic Baerten – verpleegkundige, verpleegexpert diabetes – Wit-Gele Kruis van Limburg
- Els Broeckx – verpleegkundig diabeteseducator, stafmedewerker diabetes – Wit-Gele Kruis van Antwerpen
- Marc Christiaens – verpleegkundig diabeteseducator, verpleegexpert diabetes – Wit-Gele Kruis van West-Vlaanderen
- Kathy De Gussemé – verpleegkundig diabeteseducator, hoofdverpleegkundige diabetologie, UZ Brussel
- Linda Van Himme – verpleegkundig diabeteseducator, lid diabetesteam – Wit-Gele Kruis van Oost-Vlaanderen
- Marleen Van Bael – verpleegkundig diabeteseducator, domeinverantwoordelijke diabetes – Wit-Gele Kruis Vlaams-Brabant
- Julie Vanderlinden – podoloog, verpleegkundige diabeteseducator, wetenschappelijk medewerker KU Leuven

REFERENTIELIJST

1. European Coalition for Diabetes. (2014). *Diabetes in Europe. Policy puzzle. The state we are in*. Retrieved from: <https://www.fend.org/sites/fend.org/files/ECD-PP4finalweb.pdf>
2. Gucciardi E, Espin S, Morganti A, Dorado L. *Exploring interprofessional collaboration during the integration of diabetes teams into primary care*. BMC Family Practice: 2016; 17(12): 1-14.
3. Cable SJ. *The role of the diabetes specialist nurse*. South Sudan Medical Journal. 2016; 9(3): 63-66.
4. McGill M, Blonde L, Chan JCN, Khunti K, Lavalle FJ e.a. The interdisciplinary team in type 2 diabetes: Challenges and best practice solutions from real – world scenarios. Journal of Clinical & Translational Endocrinology. 2017: 7:21-27.
5. Eijkelberg IMJG, Spreeuwenberg C, Wolffenbuttel BHR, van Wilderen LJGP & Mur-Veeman IM. *Nurse-led shared diabetes care projects: lessons learned from the nurses viewpoint*. Health Policy. 2003: 66: 11-27.
6. Diabetes UK, TREND-UK & Royal College of Nursing. 2014. Position statement. *Diabetes specialist nurses: improving patient outcomes and reducing costs*. Retrieved from: https://diabetes-resources-production.s3-eu-west-1.amazonaws.com/diabetes-storage/migration/pdf/Diabetes-Specialist-Nurses_Improving-patient-outcomes-and-reducing-costs-position-statement-February2014.pdf
7. Boström E, Hôrnsten A, Lundman B, Stendlund H & Isaksson U. *Role clarity and role conflict among Swedish diabetes specialist nurse*. Prim Care Diabetes Europe. 2013: 207-212.
8. Lawal M. *The importance of diabetes specialist nurses*. Nursing in Practice. 2015 Retrieved from: <https://www.nursinginpractice.com/article/importance-diabetes-specialist-nurses>.
9. Competent. Jouw databank voor beroepen en competenties. (2014). *Competentiefiche Algemene verpleegkunde*. Retrieved from: <http://production.competent.be/competent-nl/fiche/J150601.html>
10. Tshiananga JK, Kocher S, Weber C, Erny-Albrecht K, Berndt K, Neeser K. *The effect of nurse-led diabetes self-management education on glycolysated hemoglobin and cardiovascular risk factors: a meta-analysis*. Diabetes Educator 2012; 38(1): 108-123
11. .Eerste Alliantie van Diabetes Verpleegkundigen. *Diabetesverpleegkundige*. 2004. Retrieved from <http://www.eadv.nl/uploaded/FILES/htmlcontent/3%20Service/Diverse%20documenten/Berops%20deelprofiel%20DVK%20AVVVdef%20juni%202004.pdf>

12. Eerste Alliantie van Diabetes Verpleegkundigen. Beroepsprofiel diabetesverpleegkundige (2011). Retrieved from <http://www.eadv.nl/uploaded/FILES/htmlcontent/Beroepsdeelprofiel%20diabetesverpleegkundige%20september%202011%20definitief.pdf>.
13. Eerste Alliantie voor Diabetes Verpleegkundigen. Kwaliteit telt. De taakgebieden van de toekomst gecertificeerde praktijkondersteuner met aandachtsgebied diabetes & titelgeregistreerde diabetesverpleegkundige EADV.(2007). Retrieved from: <http://www.eadv.nl/uploaded/FILES/htmlcontent/2%20Organisatie/2.6%20Expertise%20groepen/2007064.2%20vastgesteld%20doc%20taakgebieden%20def.pdf>